

ੴ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ

56

ਪਰਮ ਤਾਂ ਮਜ਼ਹਬ

ਭਾਗ - 11

‘ਖੜੀ’

ਧਰਮ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ

ਭਾਗ-11

84—ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ — ਬੜੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ 'ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ' ਮਿਲਦੀ ਹੈ — ਤਾਂਕਿ ਉਹ 'ਆਪਣੇ-ਸੋਮੇ' ਅਤੇ 'ਦਾਤੇ' ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਿਲ ਸਕੇ :—

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗੈ ਡਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੯੯)

ਜਨਮ ਜਨਮ ਭਰਮਤ ਫਿਰਿਓ ਮਿਟਿਓ ਨ ਜਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨਾ ਨਿਰਭੈ ਪਾਵਹਿ ਬਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੨੮)

ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਅਮੇਲ ਹੈ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਵੇਲਾ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੪੧/੧੧)

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭ੍ਰਮਤੇ ਭ੍ਰਮਤੇ ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਅਬ ਪਾਇਓ ॥..

ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਬਨਜਨਿ ਆਇਓ ਕਾਲਰੁ ਲਾਦਿ ਚਲਾਇਓ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੧੨)

ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ :—

1. ਮਾਇਆ ਦੇ ਅੰਧ-ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ
2. ਫੌਕੇ, ਰਸ-ਹੀਣ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਰਸਮੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ 'ਰਟ' (routine) ਵਿਚ ਹੀ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ :—

ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੀਓ ਜਿਹ ਠਾਕੁਰਿ ਸੋ ਤੈ ਕਿਉ ਬਿਸਰਾਇਓ॥

ਮੁਕਤੁ ਹੋਤ ਨਰ ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰੈ ਨਿਮਖ ਨ ਤਾ ਕਉ ਗਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੦੨)

ਕਹਾ ਨਰ ਅਪਨੋ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵੈ ॥
ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਬਿਖਿਆ ਰਸਿ ਰਚਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੩੧)

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਰਾਮ ਭਜੁ ਬਉਰੇ ਜਨਮੁ ਅਕਾਰਥ ਜਾਤ ॥ (ਪੰ.-੧੨੫੨)
ਪਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥
ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਦੁਬਿਧਾ ਖੋਇਆ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੬੧)

ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜੁ ਰੇ ॥
ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ ॥
ਕਾਲੁ ਤਉ ਪਹੂੰਚਿਓ ਆਨਿ ਕਹ ਜੈਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੫੨-੫੩)

ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ, ਦਿਮਾਗੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ ਵੀ ਬੜਾ ਸੂਖਮ ਤੇ
ਪੱਕਾ 'ਸੰਗਲੁ' ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੂਖਮ ਸੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਭੀ ਅਤੀ ਕਠਿਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੀ ਮੌਟੀ ਪਾਣ (galvanization)
ਚੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਚੇਰੇ ਆਤਮਿਕ ਝਲਕਾਰੇ, ਲਿਸ਼ਕਾਂ, ਰੰਗ-ਰਸ,
ਸੂਖਮ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ
ਦੇ ਜਗੀਏ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਵਾਏ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ
ਪਾਉਣ ਦੇ, ਉਹ ਸੂਖਮ ਆਤਮਿਕ ਵਲਵਲਿਆਂ, ਝਲਕਾਰਿਆਂ ਤੇ ਇਲਾਹੀ
ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਡਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ,
ਕਿ ਇਹ ਤਿੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ
ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਖਦੇ, ਤੋਲਦੇ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਾਲੇ
'ਕੀ', 'ਕਿਉ' ਤੇ 'ਕਿਵੇਂ' ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ, ਅਜਾਈਂ ਵਕਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ
ਹਾਂ।

ਇਲਾਹੀ — 'ਝਲਕ', ਲਿਸ਼ਕਾਂ, ਰਸ-ਰੰਗ, ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ, ਵਿਸਮਾਦੀ-
ਅਵਸਥਾ, ਤ੍ਰੈਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ 'ਚੌਥੇ ਪਦ' ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਦਿਮਾਗੀ
ਸੋਝੀ — ਤ੍ਰੈਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ 'ਚੌਥੇ ਪਦ' ਦੀ 'ਵਿਸਮਾਦੀ ਖੇਡ'
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਚੀਰ ਫਾੜ
(analysis) ਕਰਕੇ ਸਮਝਣ, ਬੁੱਝਣ, ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰਾਗ' ਦੀਆਂ ਸੁਖਮ ਤਰੰਗਾਂ, ਸਿਰਫ਼ 'ਰਾਗੀ' ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ
ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਨਾਵਾਕਫ਼ ਜਨਤਾ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ 'ਟੂੰ-ਟਾਂ' ਹੀ ਹੈ!

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਰਵੈ ॥

ਬਾਂਧਨਿ ਬਾਂਧਿਆ ਸਭੁ ਜਗੁ ਭਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੨੮)

ਸਾਹਿਬੁ ਅਤੁਲੁ ਨ ਤੌਲੀਐ ਕਬਨਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥...

ਕਬਨੈ ਕਹਣਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਨਾ ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਭਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੯)

ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਇਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਰਲਾ ॥

ਕਬਨ ਕਹਨ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੧)

ਕਬੀਰ ਮੈ ਜਾਨਿਉ ਪੜਿਥੋ ਭਲੋ ਪੜਿਥੇ ਸਿਉ ਭਲ ਜੋਗੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩੬੯)

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ
ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਯਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ!

ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ
ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ —ਪਰ ਇਸ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਤਿਮ 'ਮੰਜ਼ਿਲ'
ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੀ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਦਿਆ ਤਦੇ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ
ਸਕਦੀ ਹੈ—ਜੇਕਰ ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ
ਗਿਆਨ ਯਾ ਸੋਝੀ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਜ਼ਰੂੰ-ਜ਼ਰੂੰ ਪਿਛੇ 'ਰੱਬ' ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ
ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਆਪਣਾ 'ਜਲਵਾ' ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੪)

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਛਿਠੋ ਚਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੯)

ਇਕ-ਇਕ ਜ਼ਰੋ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ 'ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ
'ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ' 'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ' ਹੈ — ਜੋ ਉਹ ਅਣਜਾਣੇ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ
ਹੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਹਰ ਇਕ —

ਪੱਤਾ

ਫਲ

ਫੁੱਲ
ਪੱਥਰ
ਹਵਾ
ਪਾਣੀ

ਆਦਿ — ਦਾ ਹਰ ਜੁੜ—ਉਸ ਗੁਪਤੀ ‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ’ ਦਾ ‘ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ’ ਦਾ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ — ‘ਆਤਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ’ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਬੁੱਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ ਯਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ‘ਬੋਜ਼’ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਮਸਤ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ 'ਛਿਲੜਾਂ' ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਥੋੜਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ — ਇਹਨਾਂ 'ਛਿਲੜਾਂ' ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਝੇ — 'ਨਿਚੋੜ੍ਹ' ਤੋਂ ਬੇਖਬਦ ਅਤੇ ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ :—

ਅਕਲਿ ਏਹ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਦਿ ॥

ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥

ਅਕਲੀ ਪੜ੍ਹੀ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਰਾਹ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨ ।

(ਪੰਨਾ-੧੨੪੫)

ਗਰ ਪਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵੈ ਮਾਨ ॥

ਆਪਾ ਮੁੰਧੇ ਆਪ ਪੁਰਗਾਸਿਆ ਪਾਇਆ ਅੰਮਿਤੀ ਨਾਭ ॥ (ਪੰ.-੧੩੨੯)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਅਕਲ' ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਣਾ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ 'ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਥਵਾ 'ਸਿਮਰਨ' ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ 'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ' ਦੇ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਦਾ 'ਦਾਨ' ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਲੀ ਆਤਮਿਕ 'ਰਾਹ' ਅਥਵਾ 'ਧਰਮੁ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਯਾਂ ਗਿਆਨ, 'ਸੈਤਾਨ' ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ (satanic and harmful) ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਧਿਆਤਮਿਕ 'ਤੱਤ-ਗਿਆਨ' ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਸਾਡਾ ਅਧੂਰਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਯਾ ਖੋਜ, ਫਲ ਬਗੈਰ ਬੁਟੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤੈਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਕੈਦ' ਰਖਦੀ ਹੈ — ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਤੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਅਤੇ ਸ਼ੈਂਡੀ (pair) ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਕੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹੋ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ-ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੀ ਖ਼ਲਕਤ ਨੂੰ ਤੀਸਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁਧ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਹਿਮ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਰੀ-ਪੁਰੀ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਨ ਉੱਚਾ, ਸੁੱਚਾ, ਦੈਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਵਸੋਂ ਹੁੰਦੀ !

ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨੀ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਦੇ — ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ, ਨਿਘਰਦੀ ਹੋਈ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਿਰ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੈ — ਕਿ ਮਾਇਕੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਸੇਧ' ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ — ਤਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਭੀ ਸੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਪਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਥਵਾ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ' ਕਰ ਸਕੀਏ ।

The Divine Knowledge-being the mother of all intelligence-is the only knowledge worth *learning and acquiring*, all other knowledge and attainments are mere *reflections of this Divine Intelligence*.

The tremendous mental and scientific development manifesting in the universe-is not the *product of human intelligence alone*. In fact these

developments are *the indirect reflection of Inner Spiritual Light and Knowledge*.

All wordly religious knowledge is the *means to, and not the fulfilment of the soul*.

The *inner experience of Divine Intelligence can only be perceived, realised by the 'insight' of the soul-called 'Intuition'-in the subline company of Awakened Illuminated and Blessed Soul.*

Every leaf, stone,flower-in fact every particle of the Comos-is an open illustrated religious scripture-containing hidden sermons of Divine light and Knowledge, but the limited human intelligence -engrossed and galvanized with materialistic knowledge-is incapable to comprehend and realise the Secret and Sacred Divine Knowledge-hidden deep inside these natural 'Scriptures of Divinity'!

It is a pity that, with all the intellectual knowledge, scientific achievements, boastful modern civilization and surfeit of religions and religious knowledge-humanity has not improved morally, religiously or spiritually. In fact, humanity has 'degenerated' in all aspects of life and is suffering from Moral crises!

It is quite obvious that humanity is unconsciously heading towards the abyss of misery, self-destruction and hell!

ਜੇ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ 'ਮਾਇਕੀ' 'ਮੋਹ-ਮਾਇਆ' ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਵੀ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਥਾਲ ਮਾਇਕੀ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨੇ ਸੌਂਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਿਆ ਦੇ ਫੋਕੇ ਰਸਮੀ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਅਤਿਅੰਤ ਅੱਖਾ ਯਾ ਨਾ ਮੁਕਾਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਬੰਧਨ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਕੋਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਪ, ਤਪ, ਪੂਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦੇ ਹੋਏ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਿਖੀ ਸੇਵਕੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ, ਅਚੇਤ ਹੀ 'ਹਉਮੇ' ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਉਹ 'ਜਗਿਆਸੂ' ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ-ਸੇਵਕੀ ਵਧਣ ਕਰਕੇ 'ਭਲਾ-ਭਲੇਰਾ', 'ਸਾਧ', 'ਮਹੰਤ', 'ਮਹਾਂਪੁਰਖ', 'ਗੁਰੂ', 'ਸਤਿਗੁਰੂ', 'ਮਹਾਰਾਜ਼', 'ਸ੍ਰੀ 108', 'ਜਗਤ ਗੁਰੂ' ਬਣ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਡੇਰਾ' ਜਾਂ 'ਮੱਠ', ਠਾਠ-ਬਾਠ ਰਚਾ ਕੇ, ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਖਮ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਸੇਵਕ ਖੂਬ ਵੱਡਿਆਈ ਦੇ ਪੱਠੇ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਬਲਕਿ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਖਿਸਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਰਜਵਾੜਾ', 'ਡੇਰਾ', 'ਜਥਾ', 'ਸੰਪਰਦਾ', 'ਠਾਠ-ਬਾਠ' ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ, 'ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ', 'ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ', 'ਨੂਰ-ਸ਼ਾਹ' ਆਦਿ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ 'ਬਹੁਲਤਾ' ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਈਮਾਨਦਾਰ ਜਗਿਆਸੂ, ਆਤਮਿਕ ਪੰਥ ਉੱਤੇ ਚਲਦੇ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਅਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਸਿਖ ਸਾਖਾ ਬਹੁਤੇ ਕੀਏ ਕੇਂਦੋ ਕੀਓ ਨ ਮੀਤ ॥

ਚਾਲੇ ਬੇ ਹਰਿ ਮਿਲਨ ਕਉ ਬੀਚੈ ਅਟਕਿਓ ਚੀਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੬੯)

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ ਜਉ ਮਾਨ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਏ ॥

ਮਾਨ ਮਨੀ ਮਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੨੨)

ਵਿਣ ਪਾਰਸੈ ਪਜ ਨ ਹੋਵਈ ਵਿਣ ਮਨ ਪਰਚੇ ਅਵਰਾ ਸਮਝਾਏ ॥

ਗਰ ਸਦਾਏ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਪਾ ਕਿਸ ਓਹ ਮਾਰੁਗਿ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੯)

ਹਮ ਬਣ੍ਹ ਕਬਿ ਕਲੀਨ ਹਮ ਪੰਛਿਤ ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥

ਗਿਆਨੀ ਗਨੀ ਸਰ ਹਮ ਦਾਤੇ ਇਹ ਬਧਿ ਕਬਹਿ ਨ ਨਾਸੀ ॥

(ਪੰਨਾ-੮੭੪)

ਘਾਟ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਕਹਾਇਆ ॥ ਸਭ ਕਹਤੇ ਹੈ ਪਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੧)

ਐਸੇ ਹਉਮੈ ਦੇ 'ਅਧਿਆਤਮਿਕ-ਗੜ੍ਹ' ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਈਆਂ ਰੁਹਾਂ ਦੀ 'ਮਾਨਸਿਕ ਅਧੋਗਤੀ' ਬੜੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੂਖਮ 'ਹਉਮੈ-ਗੜ੍ਹ' ਨੂੰ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਣ ਧਿਆਇ ਤੂ ਤੂਟਹਿ ਮਾਇਆ ਬੰਧ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੯੩)
 ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸਗਲੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ॥ (ਪੰ.-੬੨੩)
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਤੂਟਹਿ ਹਉ ਬੰਧਨ ਏਕੋ ਏਕੁ ਨਿਹਾਲੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੧੯)
 ਸੰਤ ਸਰਣਿ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕਰੀ ॥ ਧੰਧੁ ਧੰਧੁ ਅਰੁ ਸਗਲ ਜੰਜਾਰੋ
 ਅਵਰ ਕਾਜ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਗੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੨੨)
 ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਾਧ ਸਰਣਿ ਛੂਟਕਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੧੧)
 ਜਿਨ ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਤਿਨ ਫਲੁ ਪਾਇਆ
 ਸਭਿ ਤੂਟੇ ਮਾਇਆ ਫੰਦੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੦੦)
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂ ਬਧਾ ਛੂਟਹਿ ਜਿਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੨੯)
 ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਜਿਨਿ ਜਨਿ ਜਪਿਓ ਤਿਨ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੯੯)
 ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਛੂਟੈ ਨਾਹੀ ਸਭ ਬਾਧੀ ਜਮਕਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੯)
 ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਗਿ ਛੂਟੀਐ ਭਾਈ ਪੂਛਹੁ ਗਿਆਨੀਆ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੩)
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥
 ਹਮ ਤਉ ਏਕ ਰਾਮੁ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੯੪)
 ‘ਜਨ ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਹਰਿ ਸੰਤਹੁ
 ਇਹੁ ਛੂਟਣੁ ਕਾ ਸਾਚਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੬੦)
 ਇਸ ਇਲਾਹੀ ‘ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ’ ਨੂੰ
 ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ
 ਖਿੱਚ-ਖਾਣੀ
 ‘ਖਿੱਚ’ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤਣਾਵਾਂ ਮਾਣਨੀਆਂ

ਹੀ, ਜੀਵ ਦਾ

‘ਧਰਮੁ’ ਹੈ
 ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਧਨਾ ਹੈ

‘ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤਿ’ ਹੈ
ਆਤਮਿਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਇਲਾਹੀ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ’ ਅਤੇ ‘ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ’ ਨਾਲ,
ਕੀਤੇ ਹੋਏ

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ

ਭਜਨ-ਬੰਦਰੀ

ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ

ਦਾਨ-ਪੁੰਨ

ਸਿਮਰਨ

ਕੀਰਤਨ

ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਕਮਾਈ ਤੇ

ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਧਨ

ਸਭ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ :—

ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਤੇ ਸਫਲ ਧਾਰਮਿਕ ਕਮਾਈ ਹੈ।

ਕਿਤੈ ਪ੍ਰਕਾਰਿ ਨ ਤੁਟਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਦਾਸ ਤੇਰੇ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੬੮੪)

ਸਾਚੁ ਕਹੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਸਵੱਜੇ ਪਾ: ੧੦)

ਨਾਨਕ ਸਾਈ ਭਲੀ ਪਰੀਤਿ ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਪਤਿ ਰਹੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੯੦)

ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ‘ਇਲਾਹੀ-ਪ੍ਰੀਤਿ’ ਪੇਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਬੇਕ
ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਤੈਸੀ ਬੁਧਿ ਕਰਹੁ ਪਰਗਾਸਾ ਲਾਗੇ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੧੨)

ਤਾਂ ਤੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ —

ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ

ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ

ਪ੍ਰੇਮ-ਤਣਾਵਾਂ

ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ

ਪਿਆਰ-ਤਾਂਘ

ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੀ —

‘ਜੀਵਨ’ ਹੈ

‘ਸ਼ਬਦੁ’ ਹੈ

‘ਨਾਮੁ’ ਹੈ

‘ਹਰਿ ਰਸੁ’ ਹੈ

‘ਹਰਿ ਰੰਗ’ ਹੈ

‘ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ’ ਹੈ

‘ਆਤਮਿਕ ਮੰਜ਼ਿਲ’ ਹੈ।

ਐਸੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ’ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ‘ਬਿਨਾਂ’,
‘ਇਨਸਾਨ’ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਰੁਖਾ-ਸੁਖਾ ਅਤੇ ‘ਮੁਰਦਾ’ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ —

ਜੋਬਨ ਜਾਂਦੇ ਨ ਡਰਾਂ ਜੇ ਸਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਫਰੀਦਾ ਕਿਤੀ ਜੋਬਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨੁ ਸੁਕਿ ਗਏ ਕੁਮਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੭੯)

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩)

ਅੰਤਰਿ ਪਿਰੀ ਪਿਆਰੁ ਕਿਉ ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਜੀਵੀਐ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੧੩)

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਇਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੫੩)

ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਰਹਿਤ — ‘ਮੁਰਦਾ ਜੀਵਨ’ ਵਿਚੋਂ, ਹਉਮੇ ਅਤੇ ‘ਦੂਜੇ
ਭਾਉ’ ਦੀ ਸੜ੍ਹਾਂਦ ਅਤੇ ਬਦਬੂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ, ਆਪ ਭੀ ਦਵੈਤ,
ਧਿਰਨਾ ਅਤੇ ‘ਤਾਸਬ’ ਵਿਚ ਸੜੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ‘ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਰਮ’

ਅਤੇ

ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ’

ਵਿਚਕਾਰ

‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ’ ਜਾ ‘ਪ੍ਰੀਤ ਡੋਰੀ’ ਹੀ,

ਇਕੋ-ਇਕ —

ਪਉੜੀ ਹੈ

ਵਿਚੋਲਾ ਹੈ

ਸੌਖਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਇਸੇ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ’ ਦੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ‘ਉਡਾਰੀਆਂ’ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ —

ਹਰਿ ਭਗਤਿ

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ

ਪ੍ਰੇਮ-ਬਿਛੋਹ

ਭਾਉ-ਭਗਤਿ

ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ

ਪ੍ਰੇਮ-ਰੰਗ

ਪਿਆਰੀ ਪ੍ਰੀਤ

ਪਿਰੀ ਪਿਆਰ

ਸੱਚੀ ਆਸ਼ਕੀ

ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ

ਲਾਲ ਰੰਗ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਸ਼ਰਧਾ

ਭਾਉ ਭੋਜਨ

ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ

ਪ੍ਰੇਮ ਠਗਉਰੀ

ਮਹਾਂ ਕੇਲ

ਚਲੂਲਾ ਰੰਗ

ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ

ਮਨ ਮੇਤੀ ਚੂਰ
 ਵਡ ਗਹਨ ਗਹਨਈਆ
 ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜ
 ਸੇਜੜੀਏ ਅਡੰਬਰ
 ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਨੀਸਾਨੀ
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮੌਜ

ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇਹ ਉਚਮ-ਉਚੀ, ਸੂਚਮ-ਸੂਚੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਤ
 ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ
 ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ
 ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਦੀ ਕਮਾਈ

ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਉ ਭੋਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਠੈ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੫)

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੪੯)

ਸਭੇ ਵੰਡ ਵੰਡਿ ਦਿਤਿਓਨੁ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਸਚੁ ਪਿਆਰਾ ।

ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰਾ ॥ (ਵਾ: ਭਾ: ਗੁ: ੨੬/੨੨)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਉਪਜੈ

ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੬੪)

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹੋਵੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਵਧਾਈਐ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ॥ (ਪੰ.-੨੧)

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨੁ ਪਾਸਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੬੫)

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥

ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ

ਕੋਊ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੪)

ਸਬਦ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਿਲਿਆ ਸਚੈ ਲਾਇਆ ਭਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੨੦)

ਜਿਸ ਨੋ ਪ੍ਰੇਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥ ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੧੬)

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹੀਐ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੮੬)

ਹਾਂ ਜੀ ! ਇਹੋ ‘ਇਲਾਹੀ-ਪਿਆਰ-ਰੂਪੀ’, ‘ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ’ ‘ਇਕੋ-ਇਕ’,
‘ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ’, ‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ’ ਹੀ —

ਗੁਪਤ ਨਾਮੁ ਹੈ

‘ਰਸ ਭਿੰਨੜੀ ਝਰਨਾਹਟ’ ਹੈ

‘ਅਨੰਦ ਦੀ ਕੰਬਣੀ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ-ਹਿੰਡੋਲਾ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ-ਰਸ ਦਾ ਵਾਵਰੋਲਾ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ ਮਹਾਂ-ਰਸ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ-ਮੌਜ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ-ਮਸਤੀ’ ਹੈ

‘ਅਨਹਦ-ਯੁਨੀ’ ਹੈ

‘ਦਾਮਨੀ-ਜੋਤ’ ਹੈ

‘ਅਬਿਚਲੀ-ਜੋਤ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ-ਲਹਿਰ’ ਹੈ

‘ਮਿਠੜੀ ਆਤਮਿਕ ਕੰਬਣੀ’ ਹੈ

‘ਆਤਮ ਗੁਝੜਾ ਲਾਲ’ ਹੈ

‘ਬਬੀਹੇ ਲਈ ਸ੍ਰੁਂਤੀ ਬੰਦ’ ਹੈ

‘ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼’ ਹੈ

‘ਅਗੰਮੀ ਲਰਜਸ’ ਹੈ

‘ਇਲਾਹੀ ਵਲਵਲਾ’ ਹੈ

‘ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ’ ਹੈ

‘ਚੁਬਕੀ-ਖਿੱਚ’ ਹੈ
 ‘ਸਚਾ ਨੀਸਾਨੁ’ ਹੈ
 ‘ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ’ ਹੈ
 ‘ਸਹਿਜ-ਰਸ’ ਹੈ
 ‘ਕਾਇਆ ਕੰਚਨ’ ਹੈ
 ‘ਸਹਿਜ ਜਗੋਟਾ’ ਹੈ
 ‘ਅੰਤਰ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ’ ਹੈ
 ‘ਹਰਿ ਬੁੱਕਲ’ ਹੈ
 ‘ਸੁਖ-ਸਾਗਰ’ ਹੈ
 ‘ਲਕੁਟੀ-ਟੋਹਣੀ’ ਹੈ
 ‘ਜਾਲ-ਮਣਕੜਾ’ ਹੈ
 ‘ਖੀਵਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਹੈ
 ‘ਥੰਦ-ਖੁਮਾਰੀ’ ਹੈ।
 ‘ਲਾਲ-ਅਸੋਲਾ’ ਹੈ
 ‘ਮਿਲਾਵਨ-ਹਾਰਾ’ ਹੈ
 ‘ਗੋਬਿੰਦ-ਗਜ਼ਿਆ’ ਹੈ
 ‘ਅੱਖਰ-ਹੀਣ’ ਹੈ
 ‘ਬੋਲੀ-ਹੀਣ’ ਹੈ
 ‘ਦੇਸ-ਕਾਲ’ ਹੀਣ ਹੈ
 ‘ਰਵਿ-ਰਹਿਆ-ਭਰਪੂਰ’ ਹੈ
 ‘ਜੀਵਨ-ਰੂਪ’ ਹੈ
 ‘ਪਿਰਮ-ਪਿਆਲਾ’ ਹੈ
 ‘ਜੀਵਨ-ਰੌੰ’ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਖੇਲ, ਅੱਖੀ ਤੇ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ—

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਰੀ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ ਕਿਨਹੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੧੯)

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰ ਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩੬੯)

ਇਹ ਅੱਖੀ ਆਤਮਿਕ ਖੇਡ, ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ
ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ, ਸੌਖੀ ਤੇ ਰਸੀਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ —

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੨੨)

ਜੀਵ, 'ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ-ਰੋੜ੍ਹ' ਵਿਚ —

ਅਭੋਲ

ਅਵੱਸ਼

ਅਣਜਾਣੇ

ਸਹਜ-ਸੁਭਾਇ

ਸੁਤੇ ਸਿਧ

ਹੀ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ 'ਆਤਮਿਕ ਪੱਖ' ਵੱਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ —

ਬੇਬਥਰ

ਅਣਜਾਣੇ

ਅਗਿਆਨੀ

ਬੇਮੁਖ

ਜਾ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਮਚਲੇ ਅਤੇ ਢੀਠ, ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਸ 'ਮਾਇਕੀ ਬਿਰਤੀ' (materialistic consciousness) ਦੀ
'ਰੋੜ੍ਹ' ਨੂੰ

ਠੱਲ੍ਹ ਕੇ

ਰੁਖ ਮੌੜ ਕੇ

ਬਦਲ ਕੇ

ਊਕਸਾਉਣਾ

ਸੇਧ ਦੇਣੀ

ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਾ ਤੇ

ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨੀ

ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ

'ਸਰਬਗ-ਧਰਮ' ਹੈ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ :

ਸਾਇਰ ਸਪਤ ਭਰੇ ਜਲ ਨਿਰਮਲਿ ਉਲਟੀ ਨਾਵ ਤਰਾਵੈ ॥

ਬਾਹਰਿ ਜਾਤੋ ਠਾਕਿ ਰਹਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩੨)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸ੍ਰੁ ਪਲਟਿਆ ਹਰਿ ਰਾਤੀ ਸਾਜਿ ਸੀਗਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੫)

ਉਲਟੀ ਰੇ ਮਨ ਉਲਟੀ ਰੇ ॥ ਸਾਕਤ ਸਿਉ ਕਰਿ ਉਲਟੀ ਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੩੫)

ਅਬ ਮਨੁ ਉਲਟਿ ਸਨਾਤਨੁ ਹੁਆ ॥

ਤਬ ਜਾਨਿਆ ਜਬ ਜੀਵਤ ਮੂਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੨੭)

The process of *transition of Soul*, from materialistic consciousness to the Divine-Consciousness is called *RELIGION*; thus :-

to enjoy the bliss of Divine Grace & Love, and

to be merged & Lost in DIVINE Love is the ultimate goal of RELIGION and fulfilment of Soul.

(ਸਮਾਪਤ)

© ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਏਸੇ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰੁ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ 132 ਲੇਖ (13 ਕਿਤਾਬਾਂ) ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਲੇਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਜਪ-ਤਪ ਸਮਾਗਮ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਬੁੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ, ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ (20-30) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 15-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ, ਬੁਢਲਾਡਾ-ਸੁਨਾਮ, ਬਰਾਸਤਾ (ਵਾਈਆ) ਜਖੇਪਲ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਤੇ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਇਹ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ : -

Website : www.brahmbungadodra.org

E-mail : info@brahmbungadodra.org

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 073074-55097, 01652-255097, 99149-55098

❖ ਸ਼ਾਖਾ ❖

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ (ਦੋਦੜਾ)

ਦੱਖਣੀ ਬਾਈ ਪਾਸ, ਦੋਰਾਹਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ

ਫੋਨ : 073074-55098, 01628-258697, 099149-55098

❖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ❖

ਸੈਕ੍ਰੈਟਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮ-ਬੁੰਗਾ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 73074-55096